

Arne Blomberg:

Nyckelharpa tillverkad av Eric Sahlström 1951. Inv.nr. X5624

Foto Arne Blomberg

Sahlström 1951

Sahlström 1960

Musikmuseet köpte en av mina nyckelharpor i april 2007 och jag ombads att skriva ner allt jag vet om instrumentet. Det blev delvis en spelmanshistoria:

Jag köpte harpan 2003 av Britt Jernberg – dotter till Margit och Herbert Jernberg. Herbert dog 1975, Margit hade nyligen gått bort och Britt hade inte plats med alla instrument efter Herbert.

Harpan är sannolikt helt i originalskick. Den hängde på väggen och en eller två gånger visade Herbert den för mig. Jag tvivlar på att han någonsin spelade på harpan utanför hemmet. Kanske hade han tänkt börja spela harpa – det var få som gjorde det på den tiden – men det blev nog aldrig av, Herbert var och förblev en briljant fiolspelarare.

Eric Sahlström hade på 1940-talet börjat bygga kromatiska nyckelharpor och han vidareutvecklade instrumentet under hela livet. Gammelharpornas corpus bestod av en urholkad stock (lump) och ljudpinnen sattes in genom ett hål i botten. Eric förenklade tillverkningen genom att såga ut sargen ur ett trästycke och limma på en lös botten. Ljudhålen blev tidigt f-formade som på en fiol och samtliga resonanssträngar placerades över leken. Så långt hade utvecklingen kommit 1951 men översadeln var fortfarande gjord som på gammelharporna, med hål för strängarna. På min egen harpa – som Eric gjorde till min studentexamen 1960 – ligger alla strängarna i skåror på översadeln.

Eric experimenterade även med olika träslag, 1951:an är byggd av lönn i sarg och botten.

Jag är mycket förtjust i harpans Bror Hjort-liknande dekor. Per-Ulf Allmo har en uppgift att Eric tillverkade en serie med fem harpor med vita knavrar.

Före 1970-talets harpbyggerivåg var det inte lätt att få tag i en kromatisk harpa, kanske var seriebygget ett försök att tillgodose en liten kö av köpare. Byggandet var en sidoverksamhet till jordbruket. Det sa- des att Eric tillverkade en harpa om året på 50-talet. Jag vet inte om det är riktigt.

Jag har som sagt även en egen harpa tillverkad 1960. Den var egentligen beställd av Anton Jernberg i Österbybruk (Herberts äldre bror) åt sonen Per Gustaf. Anton spelade ofta med Eric och de var nära vänner, men min studentpresent fick gå före och Per Gustaf fick vänta flera år på sin harpa. Jag har fortfarande dåligt samvete varje gång jag träffar Per – han som verkligen blev harpspelare fick vänta i onödan på sitt instrument. Visst spelar jag ibland på min harpa – ett mycket bra instrument – men fiolen vinner alltid över harpan...

Foto Georg Blomberg

Herbert demonstrerar harpan.
Arne spelar fiol och Britt Jernberg (f. 1953) i förgrunden.
Stråken är en avkortad fiolstråke, det var vanligt på den tiden

Sahlström 1973

Jag har även ägt en harpa byggd 1973 åt spelmannen Thure Enberg i Södertälje. Thure fick harpan på sin 60-årsdag. Inte heller Thure blev harpspelare, han avled redan 1975.

1973:an har basade skiktlimmade sarger. Eric arbetade på Monarks TV-fabrik i Tobo och hade inspirerats av de skiktlimmade trähöljerna till apparaterna. Ljudmässigt tyckte jag min egen var överlägsen och sålde därför harpan för några år sedan.

Thure Enbergs styvson – Lars Bohman – var klasskamrat till mig. Han var sjöingenjör men gick i land och bodde hos Thure och Lisa i Södertälje södra. Han började bygga instrument och min harpa stod modell för hans första kromatiska harpor. Han övergick till att bygga gammelharpor, jag har en kontrabasharpa 1976 och en silverbasharpa 1977 som han byggt. Han byggde en del medeltida instrument men övergick helt till att bygga högklassiga gitarrer.

Eric Sahlström och Viksta-Lasse kom till Sörmland minst ett par gånger årligen – på midsommardagen medverkade de på Julitastämman och på vårkanten var de gäster på Södertälje Spelmanslags årsmöte. De övernattade då hos Thure och Lisa och på söndagsförmiddagen var det spel och berättelser för/med en mindre grupp spelmän och intresserade. Jag har en del inspelningar från årsmötena som väcker kära minnen av den ständigt skrattande Viksta-Lasse och den försynte Eric - i samspel eller solo. Det hände att Eric spelade fiol och berättade att han som fiolspelare råkat ut för att någon råkade sätta sig på hans fiol, men det fanns en silverbasharpa på vinden som han började spela på i stället. Och så gick det som det gick...

Min egen spelmanshistoria började i Södertälje kommunala musikskola. Efter en kort blockflöjtsepok ville jag börja spela trumpet – det var häftigt. Kön till trumpet var lång och det blev i stället ess-kornett, men efter någon termin tog det slut sedan dr Wallgren tittat mig i halsen och sett mina inflammerade tonsiller. Blåsinstrument är nog inte bra med den här halsen, sa doktorn och slut blev det med det. Det fick bli fiol i stället till mina föräldrars tillfredsställelse. Och så gick det som det gick...

Att jag blev elev till Herbert Jernberg är en längre historia. Min pappa Georg var konditor och arbetade sommaren 1929 en tid på Josefs Konditori i Österbybruk och lärde känna Anton och Herbert samt deras föräldrar Mina och Gustaf Jernberg. Pappa spelade mandolin och hade lärt av min farfar Carl Blomberg, som liksom sin bror Erik spelade fiol. Farfar hade träffat en mandolinspelande italienare på en båt i Målarhamnen i Södertälje och lärde sig raskt även detta instrument.

När banjon blev populär köpte pappa en mandolinbanjo och instrumentet passade bra in i

Bohman 1977

Spelorrarna

Från vänster:
Anton Jernberg
Georg Blomberg
Uno Steen
Herbert Jernberg
Nils Westerman

Mitten av 1930-talet
Fotografen okänd

kapellet Spelorrarna där även Anton och Herbert spelade. Vänskap uppstod och varade livet ut. Redan som liten mötte jag Jernbergstraditionens intensiva musik och när jag i skolåldern började spela fiol fick jag samtidigt börja spela med Herbert som sedan länge bodde i Stockholm på bekvämt tågavstånd från min hemstad Södertälje.

Herbert Jernberg var under 1940- och 50-talen en mycket aktiv spelman i Stockholmstrakten. Han var en av initiativtagarna till Stockholms Spelmansgille, där han under några år var spelledare, han spelade i Skansens spelmanslag, han var spelman åt folkdanslag, han arrangerade folkmusik mm.

Det blev givetvis inte många lektioner per år p.g.a. avståndet, men vi spelade ihop under många år och så småningom fick jag följa med på en del av Herberts spelningar. En eller annan gång om året bar det av till Österby och spel tillsammans med Anton och Gustaf och ibland fick jag uppträda som fjärde man i den kända Jernbergstrion där Gustaf spelade melodi, Herbert stod för andrastämman och Anton ofta använde sin altfiol.

Herbert hade tre elever – Bernt Carseberg, Sivert Hellberg och jag själv. Sivert spelade på Skansen under många år, ända till sin död 1995. Bernt Carseberg avled 2004. Anton hade elever på äldre dar, bl.a. Jeanette Evanson och Sven Ahlbäck.

*Anton Jernberg, Georg Blomberg, Herbert Jernberg.
Arne med leksaksfiol.*

Folkets park, Södertälje ca 1945.

Foto Börje Martinsson

*Mina Jernberg, Margit Jernberg, Inga Blomberg,
Gustaf Jernberg, Carl Blomberg, Arne Blomberg,
Herbert Jernberg.*

Södertälje 1949

Foto Georg Blomberg

*Arne i samspel med bl.a. Eric Sahlström.
Julita i början av 1960-talet.*

Foto Georg Blomberg